

وَعْدَه نِكَاح

مسئولیت مدنی ناشی از نقض آن

نویسنده: حسن باقری
کارشناس ارشد حقوق خصوصی

سر شناسه	: باقری، حسن، ۱۳۳۵ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام . Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: وعده نکاح، مسئولیت مدنی ناشی از نقض آن/ نویسنده حسن باقری.
مشخصات نشر	: تبریز: بیلاق قلم، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۱۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۹۷-۳۷-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیپا	
موضوع	: زناشویی — قوانین و مقررات — ایران
موضوع	: Marriage law -- Iran :
موضوع	: طلاق — قوانین و مقررات — ایران
موضوع	: Divorce -- Law and legislation -- Iran :
موضوع	: زناشویی — فسخ
موضوع	: Marriage -- Annulment :
موضوع	: حقوق خانواده — ایران
موضوع	: Domestic relations -- Iran :
رده بندز کنگ	: ۱۳۹۷ و ۱۵/ب/۵۲۲ KMH
رده بندی دی‌جی	: ۳۴۶/۵۵۰۱۶۶ :
شماره کتابشناس ملی	: ۵۰۷۷

وعده نکاح، مسئولیت مدنی ناشی از نقض آن

مولف: حسن باقری

ناشر: بیلاق قلم

چاپ اول ۱۳۹۶ • ۱۲۸ صفحه • قطع وزیری • ۵۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۹۷-۳۷-۷

مراکز پخش: تهران میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، تقاطع شهدای ژاندارمری، روبروی اداره پست،

انتشارات قلم و اندیشه شماره ۱۲۲ تلفن ۶۶۹۷۵۵۰۱

تبریز: خیابان آیت الله طالقانی روبروی مصلى اعظم امام خمینی (ره) کتاب فروشی اختر، تلفن ۳۵۵۵۵۱۳۷

ارتباط مستقیم با مؤلف ۰۹۱۲۸۴۵۲۵۹۳

قیمت: ۱۳۵۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	کلیات
۹	مقدمه
۱۹	الف- شرایط زوجین:
۲۰	ب- شرایط عقد نکاح:
۲۱	نکاح مکره
۲۱	مسئولیت مدنی و مسئولیت کیفری
۲۴	ماهیت حقوقی نقض وعده نکاح
۲۵	فصل اول
۲۵	کلیات
۲۶	۱-۱-۱- نکاح
۲۶	۱-۱-۱- مفهوم لغوی نکاح
۲۸	۱-۱-۲- نکاح در اصطلاح حقوقی
۲۸	۱-۲-۱- تعاریف فقههای امامیه
۲۸	۱-۲-۲- تعاریف فقههای عامه
۲۹	۱-۳-۱- ماهیت عقد نکاح
۳۰	۱-۳-۱- ماهیت عقد نکاح دایم
۳۰	۱-۳-۲- ماهیت عقد نکاح دایم در فقه امامیه
۳۱	۱-۳-۳- ماهیت نکاح دایم در فقه عامه
۳۱	۱-۴-۱- ماهیت عقد نکاح موقت
۳۱	۱-۴-۱- ماهیت عقد نکاح موقت در فقه امامیه
۳۲	۱-۴-۲- ماهیت عقد نکاح موقت در فقه عامه
۳۲	۲-۱- وعده

۳۲	۱-۲-۱- مفهوم لغوی وعده
۳۳	۱-۲-۱- مفهوم وعده در اصطلاح حقوقی
۳۴	۱-۲-۲- مفهوم وعده نکاح
۳۵	۱-۲-۲-۱- اقسام وعده انعقاد قرارداد
۳۵	۱-۲-۲-۱- وعده یک جانبه انعقاد قرارداد
۳۵	۱-۲-۲-۳- وعده‌ی دو جانبه انعقاد قرارداد
۳۶	۱-۳-۱- تدلیس
۳۶	۱-۳-۱- مفهوم لغوی تدلیس
۳۶	۱-۳-۱- مفهوم تدلیس رقی
۳۹	۱-۳-۲-۱- عناصر تشکیل دهنده تدلیس
۳۹	۱-۳-۲-۱- عنصر مادی تدلیس
۴۰	۱-۳-۲-۱- عنصر معنوی تدلیس
۴۰	۱-۳-۲-۱- شرایط تحقق تدلیس
۴۴	۱-۳-۲-۱- انواع تدلیس به اعتبار صوغ
۴۵	۱-۴-۱- مفهوم فسخ
۴۵	۱-۴-۱- ماهیت فسخ
۴۷	۱-۵-۱- مفهوم لغوی شرط
۴۸	۱-۵-۱- اقسام شرط
۴۸	۱-۶-۱- تدلیس با کتمان عیوب موجب فسخ
۴۹	۱-۶-۱- تدلیس با کتمان عیوب غیر موجب فسخ
۵۲	۱-۶-۲- تدلیس با اوصاف کمالیه
۵۳	۱-۷-۱- سکوت و تدلیس
۵۳	۱-۷-۱- سکوت از دیدگاه فقیهان امامیه
۵۴	۱-۷-۲- سکوت از دیدگاه حقوق دانان
۵۶	۱-۷-۳-۱- مطالبه خسارت تدلیس در نکاح
۵۶	۱-۷-۳-۱- مطالبه خسارت در صورت فسخ نکاح
۵۸	۱-۷-۳-۱- مطالبه خسارت در صورت عدم فسخ نکاح
۶۴	۱-۷-۳-۱- مطالبه خسارت در صورت تدلیس از جانب زوج
۶۵	۱-۷-۳-۲- مطالبه خسارت در صورت تدلیس از جانب زوجه
۶۵	۱-۷-۳-۲- فسخ نکاح قبل از عمل زناشویی
۶۵	۱-۷-۳-۲- فسخ نکاح بعد از عمل زناشویی
۶۵	۱-۷-۳-۲- دیدگاه فقه‌های امامیه
۶۷	۱-۷-۳-۲- دیدگاه حقوق‌دانان
۶۹	فصل دوم
۶۹	شروط و وعدۀ نکاح

۷۰	۱-۳- انواع شروط ضمن عقد نکاح
۷۰	۱-۱-۳- شروط مربوط به انعقاد عقد نکاح
۷۱	۱-۲-۳- شروط مربوط به آثار عقد نکاح
۷۲	۱-۳-۳- شروط مربوط به انحلال عقد نکاح
۷۳	۱-۴-۳- حکم شروط مخالف مقتضای عقد نکاح
۷۳	۱-۴-۱-۳- حکم شروط مخالف مقتضای اطلاق عقد نکاح
۷۵	۱-۴-۲-۳- حکم شروط خلاف مقتضای ذات عقد نکاح
۷۵	۲-۳- وعده در نکاح
۷۵	۱-۲-۳- وعده نکاح در حقوق ایران
۷۸	۲-۲-۳- وجه یک، جنبه انعقاد قرارداد
۷۸	۲-۳-۱- دیدگاه قانونگذار
۷۸	۲-۲-۲- دیدگاه فقهای امامیه
۸۰	۲-۲-۳- دیدگاه حقوقدانان
۸۱	۲-۳-۴- وعده‌ی منتهی به انعقاد قرارداد
۸۱	۲-۳-۱-۴- دیدگاه حقوقدانان
۸۳	۲-۵- نحوه وقوع وعده انعقاد قرارداد، های تشریفاتی
۸۴	۲-۶- خلاق یا حقوقی بودن اصطلاح «وعده» در ترکیب وعده قرارداد
۸۸	۲-۶-۱- نظریه جرم مدنی (تقصیر)
۹۱	۲-۶-۲- ترکیب وعده قرارداد در حقوق ایران
۹۱	۲-۶-۳- ترکیب وعده قرارداد از دیدگاه قانونگذار
۹۱	۲-۶-۴- ترکیب وعده قرارداد دیدگاه فقهای امامیه
۹۱	۳-۳- شروط ابتدایی و رابطهی آن با وعده انعقاد قرارداد
۹۲	۳-۱- اخلاقی یا حقوقی بودن شرایط ابتدایی
۹۳	۳-۱-۱- اخلاقی یا حقوقی بودن شرایط ابتدایی دیدگاه حقوقدانان
۹۴	۲-۴- مطالبه خسارت در صورت تدلیس از جانب اشخاص ثالث
۹۶	۲-۵- مسئولیت کیفری تدلیس کننده
۹۷	۲-۶- فسخ نکاح
۹۷	۲-۶-۱- مبانی فسخ نکاح
۹۷	۲-۶-۱-۱- تخلف از شرط
۹۸	۲-۶-۲- فوریت فسخ
۱۰۰	۲-۶-۳- تفاوت فسخ نکاح و بطلان نکاح
۱۰۰	۲-۶-۴- تفاوت فسخ نکاح و طلاق
۱۰۳	۲-۶-۵- تفاوت فسخ نکاح و انفساخ
۱۰۵	فصل سوم آثار و مسئولیت ناشی از وعده نکاح
۱۰۶	۱-۳- آثار وعده انعقاد قرارداد

- ۳-۳-۲- رابطه وعدۀ انعقاد قرارداد با قرارداد اصلی ۱۰۶
- ۳-۳-۱- حقوق و تکالیف ناشی از وعدۀ انعقاد قرارداد ۱۰۶
- ۳-۳-۲- حقوق و تکالیف ناشی از وعدۀ انعقاد قرارداد حقوق ایران ۱۰۶
- ۳-۳-۳- آثار وعدۀ نکاح ۱۰۸
- ۳-۳-۱- دیدگاه فقهای امامیه در مورد وعدۀ نکاح ۱۰۹
- ۳-۳-۲- دیدگاه فقهای اهل تسنن در مورد وعدۀ نکاح ۱۱۰
- ۳-۳-۳- بررسی لزوم یا جواز وعدۀ نکاح ۱۱۰
- ۳-۳-۱- بررسی لزوم یا جواز وعدۀ نکاح در حقوق ایران ۱۱۱
- ۳-۳-۲- بررسی لزوم یا جواز وعدۀ نکاح در دیدگاه فقهای اسلام ۱۱۶
- ۳-۳-۴- نقض وعدۀ نکاح (مطالبه خسارت) ۱۱۷
- ۳-۴-۱- آثار به هم خوردن وعدۀ نکاح (امکان مطالبه خسارت) ۱۱۷
- ۳-۴-۲- دادگاههای مختل جبرار خسارت ۱۲۱
- ۳-۴-۳- دادگاههای موافق خسارت ۱۲۱
- ۳-۵- اقامه دعوی (مرهم دل) ۱۲۲
- سخن آخر ۱۲۵
- منابع: ۱۲۶
- الف) کتب ۱۲۶

مقدمه

سابقه الزام ثبت نکاح در قانون به سال ۱۳۱۰ بر می‌گردد که قانونگذار قبل از پیروزی انقلاب اسلامی بدون تفکیک انواع نکاح، عدم ثبت آن را برای زوج و عاقد جرم انگاری کرده بود. در حال حاضر ماده ۶۴۵ ق.م.ا. عدم ثبت نکاح دائم را فقط برای زوج جرم محسوب می‌کند. همچنین لایحه حمایت از خانواده امکان ثبت ازدواج دوم مرد را منوط به پرداخت مهریه زن اول نموده و بدون الزام به ثبت نکاح موقت، تشریفات آن را به آیین‌نامه منوط کرده است.

به نظر می‌رسد، الزامی نمودن ثبت نکاح موقت، منتهی به کاهش آسیب‌های ازدواج موقت مؤثر باشد. اهداف، آثار و تشریفات ثبت، همچنین خلأهای قانونی لزوم ثبت نکاح اعم از دائم و موقت در قوانین فعلی و لایحه حمایت از خانواده، مورد نقد و بررسی قرار گرفته و پیشنهاد اصلاح ماده ۶۴۵ ق.م.ا. ارائه داده شده است.

ثبت نکاح به جهت آثار مهم آن در زندگی زوجین، فرزندان مشترک و حتی اسخاص ثالث، مورد توجه کلیه کشورها قرار گرفته است. قانونگذاران ایران نیز در این راستا گام‌هایی برداشته و با وضع ضمانت اجرای کیفری برای انعقاد نکاح بدون ثبت، حقوق کیفری را در حوزه خانواده وارد نموده است. قوانین ثبت نکاح در قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، رویکرد متفاوتی با قوانین بعد از انقلاب داشته است که با مقایسه این دو برهه زمانی، معلوم می‌شود قوانین بعد از پیروزی انقلاب اسلامی بیشتر دچار چالش شده است که با بررسی اهمیت، آثار و تشریفات ثبت نکاح و رویکرد مقنن به این امر مهم می‌پردازد و ضمن توجه به لایحه حمایت خانواده وضعیت موجود را تحلیل و وضعیت مطلوب را ترسیم می‌نماید.

همچنین با بررسی پیشینه ثبت نکاح در می‌یابیم که نهاد جدیدی در حقوق ایران وجود داشته و همگام با فرهنگ اروپایی وارد سرزمین ما شده است، اما علم ثبت، ریشه در فرهنگ قرآنی دارد. خداوند متعال می‌فرماید: «ای اهل ایمان آن گاه که به قرض و نسیه تا زمانی معین معامله می‌کنید آن را بنویسید و باید نویسنده درستکاری معامله میان شما را بنویسد و از نوشتن ابا نکند، همانگونه که خدا به وی نوشتن آموخته است، پس باید بنویسد و مدیون امضا کند و از خدا بترسد... و دو تن از مردان را گواه آرید و اگر دو مرد نیافتید، یک مرد و دو زن را از میان کسانی که رضایت دارند، گواه بگیرید... و هرگاه شهود را به محکمه یا مجلس بفرانند از رفتن امتناع نورزند و در نوشتن سند و تاریخ معین آن مسامحه نکنید، معامله چه کوچک و چه بزرگ باشد، این (نوشتن) نزد خدا عادلانه‌تر و برای شهادت محکم‌تر است» (سوره بقره آیه ۲۸۲) و نیز اولین گام در رسیدن به نهاد ثبت نوین در ایران را به اواخر سلطنت فتحعلی شاه نسبت داده‌اند که برای تنظیم ماملات تجاری ایران و همسایه شمالی، دفاتری در کارگزاری‌ها تأسیس شد و متعاقباً ناصرالدین شاه به میرزا حسین خان سپهسالار فرمان داد که اداره‌ای به ریاست خود تشکیل دهد تا مرجع نوشته‌ها باشد که اولین قانون ثبت در سال ۱۲۹۰ در ۱۳۹ ماده به تصویب رسید و متعاقباً در سال ۱۳۰۲ قانون دیگری در ۱۲۶ ماده تصویب شد و مربوط به ثبت املاک بود. قانون ثبت اسناد و املاک، مصوب ۲۶ اسفند ۱۳۱۰ در ۱۴۲ ماده در فروردین ۱۳۱۱ لازم‌الاجرا گردید و در حال حاضر با اصلاحاتی اجرا می‌شود. همچنین قانون ثبت احوال از سال ۱۳۵۵ تصویب و اجرا گردید. این قانون به ثبت وقایع چهارگانه ولادت، ازدواج، طلاق و فوت پرداخته و این تعریف را به عهده سازمان ثبت احوال کشور، قرار داده است.

همچنین در تعریف ثبت آمده است که به نوشتن قراردادهای، معاملات و ثبت‌نگی املاک در دفاتر دولتی (رسمی)، ثبت اطلاق می‌شود، اما با توسعه موضوع‌های ثبت، مصادیق پیش‌تر برای آن پیدا شد؛ لذا در تعریف دیگری از ثبت آمده است ثبت عبارتست از نوشتن قرارداد، یک عمل حقوقی، احوال شخصیه، یک حق مانند حق اختراع یا هر چیز دیگر مانند علامات و مجموعه اعمال اداری - حقوقی است که طی آن ایجاد، تغییر، زوال و انتقال حقی را در دفاتر ویژه و اوراق و فهرست‌هایی رسماً یاد داشت و اعلام می‌کنند.

که تعریف اول از آن جهت که حقوق، علایم تجاری، اختراع و احوال را ذکر نکرده، ناقص و تعریف دوم کامل‌تر می‌باشد. با این وصف، ثبت دارای انواع مختلفی مثل؛ ثبت املاک، اسناد، احوال، معاملات، تجاری، حریم، شرکت و ... است. بنابراین حاصل ثبت، ایجاد یک سند رسمی می‌باشد که در این مقدمه تنها ثبت نکاح که از مصادیق ثبت اسناد و ثبت احوال بوده، مورد بحث قرار می‌گیرد.